

Innspill til Regjeringens leselyststrategi

1. Hva mener du/dere er de tre største utfordringene knyttet til lesing og leselyst?

- a. Lesing er i dag med i en hard konkurranse, der utfordrerne i stor grad kan sies å være sosiale medier, gaming og skjerm generelt. Ungdata undersøkelsen fra 2022 viser at 74% av ungdommen bruker mer enn tre timer daglig foran en skjerm utenom skoletiden (Bakken, 2022). Smarttelefoner, nettbrett og ubegrenset tilgang til internett stjeler plassen og tiden man tidligere brukte til «tradisjonell» lesing. I tillegg ser det ut til at skjerm er dårlig egnet til å fremme dybdelesing, her blir det gjerne en rask og overflatisk lese måte, i stadig skiftende kontekster.

Informasjonsstrømmen vi utsettes for i dag er helt enorm, dette betydelige informasjonstilfanget er med på å gjøre lesing krevende for mange. Nettlesing og kritisk lesing har blitt viktigere på grunn av falske nyheter, algoritmer og kunstig intelligens. Man må være i stand til å ta stilling til tekster med ulike perspektiver og motstridene informasjon. God leseferdighet er en forutsetning for å kunne lese kritisk og utøve dømmekraft. Vår digitale lesing skjer oftest i bruddstykker og smarttelefonen utgjør en enorm distraksjon med sine varsler og kontinuerlige input, som gjør det vanskelig å holde fokus. Mange opplever det som vanskelig å konsentrere seg om lange tekster, at lesekondisen rett og slett er for dårlig og at man lett forstyrres. Skolebibliotekets mål er å skape flere og bedre lesere og samtidig gjøre dem rustet til å møte de lesekravene samfunnet stiller.

- b. Ungdom har i stor grad negative holdninger til lesing, de leser kun når de må (Frønes & Jensen, 2020). At man ikke ser på seg selv som «en leser» mener vi er problematisk. Det er urovekkende at mange kan møte hindringer i videre utdanning og arbeid grunnet dårlig lesekompetanse. Vi mener skolebibliotekene styrker elevenes lesekompetanse, slik at de kan mestre utdanning, arbeidsliv og fritid, samt delta aktivt i demokratiet.
- c. Manglende kjennskap til skolebiblioteket som pedagogisk verktøy og en sentral samarbeidspartner, nedbygging av skolebibliotek og manglende

fagutdannet bibliotekar, er en trussel for potensialet skolebibliotekene kan ha som en utjevneende faktor og en viktig kvalitetsstøtte i skolehverdagen for elever og lærere. Skolebibliotekaren har spisskompetanse på litteratur, informasjon og digitale ressurser. Vi mener at regelverket for skolebibliotekene må styrkes, og tilgang til skolebibliotek må lovfestes. Lesekompetanse og leseglede er for viktig til at det kan overlates til tilfeldighetene hvorvidt elevene har tilgang til nødvendig ekspertise på området

2. Hva vil være de tre viktigste målgruppene for strategien?

Vi mener barn, ungdom og unge voksne bør være de viktigste målgruppene for denne strategien. PISA-undersøkelsen fra 2018 slår fast at halvparten av norske 15 åringer leser ikke for fornøyelsens skyld (Frønes & Jensen, 2020). Og som nevnt har ungdommen negative holdninger til lesing. Denne trenden bør snus i en mer positiv retning. Motivasjon og leselyst må stimuleres i like stor grad som avkoding og forståelse. Det bør derfor satses på at skolebibliotekene gis en aktiv rolle i denne strategien.

3. Hva bør de tre viktigste tiltakene i strategien være?

- a. Satsing på skolebibliotek i hele skoleløpet, gjennom bemanning, økonomi osv. Styrke skolebibliotek i opplæringsloven. Skolene bør ha økt fokus på skolebibliotekets pedagogiske rolle, ved å ha skolebiblioteket som en del av skolens pedagogiske planer. Skolebiblioteket kan bidra til å jevne ut leseforskjeller når det gjelder kjønn, sosiale forhold og språklig bakgrunn.
- b. Tilgang til et aktuelt og allsidig utvalg av litteratur, skolene må prioritere skolebibliotekene i budsjettet slik at vi kan holde oss oppdaterte. Det er ønskelig med tilbud om kulturfondsbøker i hele skoleløpet.
- c. Sette av tid til å lese i skoletiden, det burde bli prioritert i større grad gjennom hele skoleløpet. Skolen burde ideelt sett hatt "lesekvarten" i 13 år. Det ville normalisert det å ha en bok til enhver tid. Gode digitale lesere har først lært strategier fra å lese på papir. Lesing hjelper oss å gjøre selvstendige valg og er nødvendig for demokrati. Monica Gundersen Mitchell (UiS) oppfordrer til å

droppe leselystbegrepet og kalle det "kultur for lesing". Om man ikke klarer å opparbeide seg leselyst i løpet av leselystprosjektet føler man seg kanskje ikke inkludert. Om man kaller det "kultur for lesing" er det noe alle kan være med på. Da gjør det ikke noe om man kanskje synes det er sånn passe morsomt (Johnsen, 2023).

4. Har dere gode eksempler på hva som bidrar til leselyst?

Rik tilgang til et aktuelt og allsidig utvalg av litteratur på skolebiblioteket, samt at elevene selv får velge hva de vil lese, er suksessfaktorer. At barn og unge møter en positiv holdning til lesing og har lesende forbilder, er av stor betydning. Å skape engasjement rundt lesing gjennom ulike lesetiltak og formidling er viktig.

Skolebibliotekene bør være bemannet i hele skolens åpningstid. En god skolebibliotekar kan formidle, engasjere og hjelpe elever og ansatte med litteratur til både oppgaver og lystlesing. Biblioteket trenger gode formidlere, gjerne også ungdom/barn selv som kan gå foran som gode lese-forbilder. Dette kan påvirke elever til å legge vekk mobiltelefonen av og til.

Det å få lesing inn i skolens planer og at lærer setter av tid som skal brukes til lesing er viktig og fremtidsrettet. Det er viktig å få satt av tid til å snakke med medelever om bøkene. Leselyst kommer når man leser bøker som engasjerer.

5. Er det andre viktige områder vi må huske på?

Lesing må prioriteres og settes på agendaen i barnehager og skoler. Det må være et satsingsområde og et prioritert område, og ses på som en del av elevenes dannelse og utdanning. Det må ansettes skolebibliotekarer og være et godt utbygd bibliotek på alle skoler, fra barne- til videregående skole. Dette må ikke være prisgitt tilbudet i den kommunen man bor i. Det må ikke være sett på som et luksusgode, men være en integrert del av skoleforløpet. (Bibliotekarer i skolen i dag blir møtt med argumenter som «vi skal jo også drive skole» av rektorer når man ber om ressurser). Å skape gode lesere er avgjørende for at den enkelte kan klare seg i samfunnet, og gir i tillegg en rekke positive

sidegevinster som eksempelvis utvikle fantasi, empati, konsentrasjon osv. Gode lesere gir et løft i alle fag.

Kilder:

Bakken, A. (2022). Ungdata 2022. Nasjonale resultater. NOVA Rapport 5/22. Oslo: NOVA, OsloMet

Frønes, T. S. & Jensen, F. (2020). *Like muligheter til god leseforståelse?: 20 år med lesing i PISA*. Universitetsforlaget.

Johnsen, K. R. (2023). Dropp leselyst-begrepet. *Bibliotekaren*, 23(1).
<https://www.bibforb.no/dropp-leselyst-begrepet/>